

Egy tragikus sorsú nőgyógyász: vitéz Sövényházy Ágost (1897–1945)

Mudrák József dr.

Kenézy Orvostörténeti Gyűjtőhely, Debreceni Egyetem

Nemcsak közvetlenül a II. világháború véres küzdelmeinek, hanem a harcokat követő nehéz időszaknak is megvannak a maga áldozatai. Némelyeket az éhezés, a betegségek döntöttek le, míg másokat a kilátástalanság vitt végzetes útra.

Sövényházy Ágost 1897. február 4-én született a Hont vármegyei Ipolyságon Schulcz Ágost néven, ágostai hitvallású evangélikus családban. Ipolyság a trianoni döntés után Csehszlovákiához került, ma Šahy néven egy szlovákiai kisváros a magyar határ mellett. Apja Schulcz Ágost bíró volt, majd az Igazságügyminisztériumban tanácsos, akit 1922-ben helyettes államtitkári címmel nyugdíjaztak. (Fia születésekor Ipolyságon volt alügyész.) Anyját Gresz Irmának hívták.

Volt egy öccse, Sövényházy (Schulcz) Ferenc (1899–1980), aki a jogi pályát választva szintén az Igazságügyminisztériumban dolgozott, és 1940-től a visszatért kolozsvári egyetemen a kereskedelmi és váltójog professzora volt. 1945 után Kolozsvárt maradt 1948-ig, amikor meghívták a szegedi egyetem Kereskedelemjogi Tanszékére, 1950-ben azonban elbocsátották, majd kistisztviselőként dolgozhatott. 1956-os szereplése miatt már csak fizikai munkát végezhetett. Végül 1968. évi nyugdíjazásáig a szegedi Egyetemi Könyvtár alkalmazottja volt [1].

Apjával és testvérével együtt 1934-ben változtatták a nem magyaros hangzású „Schulcz” családi nevüket „Sövényházy”-ra.

Középiskolai tanulmányait a budai Ferenc József Gimnáziumban végezte, majd a Budapesti Tudományegyetem orvosi karán tanult, ahol 1924-ben szerezte meg az orvosi diplomát. Egyetemi éve alatt elnyerte az orvostanhallgatók önképző egyesületének belgyógyászati pályadíját. Végzésekor az orvosi kar kitüntetéses doktori avatásra terjesztette fel, de ezt végül nem kapta meg. Tanulmányait kettészakította az I. világháború: három évet töltött katonai szolgálatban, ebből kettőt a frontvonalon. Több ütközetben vett részt, és számos kitüntetést szerzett (Signum Laudis a kardokkal, Nagyezüst és Bronz Vitézségi Érem, Károly-csapatkereszt stb.). Háborús érdemeiért 1924-ben vitézzé avatták.

Már az abszolutórium birtokában egy évet dolgozott az egyetemi I. Számú Kórbonctani Intézetben Buday Kálmán professzor mellett, az orvosi oklevél megszerzése után pedig a Lovrich József vezette budapesti Bábaképző Intézethez került, ahol másfél évet töltött. 1924-től a fővárosi Bakáts téri Női Kórház gyakornoka, majd segéd-, illetve alorvosa volt Frigyesi József főorvos mellett. Amikor 1929-ben Frigyesit kinevezték a budapesti I. Sz. Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika igazgató-professzorának, maga mellé vette Sövényházy Ágostot első tanársegédnek, aki 1940 novemberétől 1942 februárjáig a klinika adjunktusa volt [2].

Szakmai érdeklődése a szülészet-nőgyógyászat felé vonzotta. Nemcsak itthon végzett közkórházi, bábaképző intézeti, illetve klinikai munkát, hanem látókörének tágítása és további tapasztalatok szerzése végett az 1930–1931-es tanévben állami ösztöndíjjal, a bécsi Collegium Hungaricum tagjaként külföldi tanulmányúton járt. Főleg a bécsi és a berlini egyetemen tanult, de Közép-Európa számos szülészeti klinikájának (Prága, Kiel, Würzburg, München, Hamburg, Frankfurt és Drezda) munkájába betekintést nyert. Ezt később folytatta nyári szabadságai alatt is.

Tudományos munkásságát illetően nőgyógyászati kérdésekkel foglalkozott elsősorban, de a szülészet társadalmi vonatkozásairól, a művi meddővé tétel jogi-társadalmi kérdéseiről is több helyen értekezett. Főleg az *Orvosi*

Hetilapban, az *Orvosképzés*, a *Gyógyászat* folyóiratokban, illetve német és osztrák nőgyógyászati szaklapokban jelentek meg írásai. Jelentős szerepet vitt az orvosi szakmai szervezetekben is: a Magyar Nőorvosok Társasága 1934. évi nagygyűlésének referense és jegyzője volt. Emellett a Budapesti Királyi Orvosegyesület Gynaecológiai Szakosztályának jegyzője, a Magyar Nőorvosok Nemzeti Egyesületének, a Budapesti Orvosok Szövetségének és a VIII. kerületi Orvostársaságnak a választmányi tagja, valamint hites törvényszéki nőgyógyász szakértő.

Tudományos munkásságának eredményeképpen a budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Orvostudományi Karán 1940-ben „A női betegségek tünettana” tárgy köréből magántanárrá habilitáltak.

1942 elején megpályázta a fővárosi Szent Margit Kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályának osztályvezető főorvosi állását, amelyet el is nyert [3]. Frigyesi professzor ekkor állított ki számára egy működési bizonyítványt, amelyben így jellemezte: „Munkáját, mióta mellettem tevékenykedik, teljes megelégedésemre látta el. Orvosi működését a lelkiismeretesség, pontosság, gondos körültekintés jellemzi. A betegekkel szemben humánus, velükérvő orvos, kinek előzékeny modora, gyengéd bánásmódja bármilyen intézet vezetésére kiválóan alkalmassá teszi. A szolgálattalban fegyelmezett és fegyelemtartás jellemzi” [2].

Miután biztos állást szerzett, már gondolhatott a családalapításra is. 1942. szeptember 7-én vezette oltárhoz a 31 éves Szurmák Magdolnát. Hamarosan azonban rosszra fordultak a dolgok: kiderült, hogy feleségének nem lehet gyereke, ez nőgyógyászként különösen elkeserítette. 1944 nyarán a Szent Margit Kórház katonai kórház lett, a szülészeti osztályát Szentendrére költöztették. Sövényházy főorvos átkerült a Szent János Kórházba, majd az ostrom idején, 1944 decemberében az ennek kezelésében lévő Sziklakórházba [4].

Bizonyosan elkeserítették a Sziklakórházon belül és kívül látottak. Ám a java még ezután következett: a harcok elvonulása után kiderült, hogy testvérével közösen épített villájukat Budán bombatalálat érte. Az igazoltatása elhúzódott, egyes volt beosztott orvosai féltékenységből és bosszúvágyból feljelentették, és „mivel a nyilas uralom alatt szerepet vállalt” [5], (elsőfokon) nem igazolták.

Az utolsó csepp az volt a pohárban, hogy amikor át tudott menni Pestre, szembesülnie kellett azzal, hogy a Vörösmarty tér 5. számú házban (a Luxus Áruház felett) magánrendelője szintén bombatalálatot kapott, és teljesen tönkrement. Ezek vezettek az ideg-összeroppanáshoz és lelki összeomlásához: 1945. március 27-én délután 4 órakor öngyilkos lett, az emeleti rendelője erkélyéről kiugrott, és halálra zúzta magát.

Így ért véget 48 évesen egy ígéretes orvosi szakmai és tudományos élet. Bár másodfokon a Szent János Kórház Igazolóbizottsága 1945 júliusában (posztumusz) igazolta (és özvegyének ez alapján nyugdíjat ítéltek meg), az elfeledettség lett a sorsa ezen írás megjelenéséig.

Ezúton köszönöm meg unokaöccse, *Sövényházy Ágost* ny. mérnök segítségét és a családi dokumentumok rendelkezésemre bocsátását.

Irodalom

- [1] Gaal Gy. Citadel of Transylvanian Science. For the 150th anniversary of the establishment of Francis Joseph University in Kolozsvár. Transylvanian Museum Society, Kolozsvár (Cluj-Napoca), 2022. 226. [Gaal Gy. Az erdélyi tudományosság fellegvára. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem alapításának 150. évfordulójára.] Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2022. 226. [Hungarian]
- [2] Record of service: made out by József Frigyesi, professor, director of clinics, 1st of February, 1942 (in possession of his nephew, Ágost Sövényházy). [Dr. Frigyesi József klinikaigazgató professzor által kiállított Működési bizonyítvány, 1942. február 1. (unokaöccse, Sövényházy Ágost birtokában.)] [Hungarian]
- [3] Verő T. From the Obstetric-Gynaecological Department of Saint Margareite Hospital (1923–1963). [Verő T. A Szt. Margit Kórház szülészeti-nőgyógyászati osztálya történetéből (1923–1963).] *Orv Hetil.* 1996; 137: 305. [Hungarian]
- [4] Available from: <https://www.sziklakorhaz.eu/tortenetunk/#1538132492343-b17acaae-ae57> [accessed: 17th of January, 2023]. [Hungarian]
- [5] Order of mayor of Budapest No. 1777/1945. I. (27th of March, 1945.) Published by: Capital Bulletin 1945/9. (10th of April, 1945.). [Budapest polgármestere 1777/1945. I. sz. rendelete (1945. márc. 27.). Közzölve: Fővárosi Közlöny 1945/9. (1945. ápr. 10.)] [Hungarian]

(Mudrák József dr.,
e-mail: mudrak.jozsef@unideb.hu)